

GİRİŞİMCİLERİN YENİ BİR GİRİŞİM YAPMA NİYETLERİNİN RİSK ALMA EĞİLİMİ İLE İLİŞKİSİ¹

DOI NO: 10.5578/jeas.8189

M. KÜRŞAT TİMURÖĞLU* SEZİN ÇAKIR**

ÖZ

Bu çalışmanın temel amacı, girişimcilik niyetinin risk alma eğilimi ve alt boyutları ile ilişkisinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, ilk bölümde girişimcilik, girişimcilik niyeti, risk ve risk algısı kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın uygulama kısmında, Erzurum'da bulunan 289 girişimciye yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Girişimcilik niyeti ve risk algısı ilişkisine dair literatüre yer verilerek bu doğrultuda çalışmaya ilişkin hipotezler oluşturulmuştur. Geliştirilen hipotezler ise uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Sonuç olarak; genel risk alma eğiliminin, sosyal risk alma eğiliminin, ekonomik risk alma eğiliminin ve kariyer riski alma eğiliminin girişimcilik niyeti üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik Niyeti, Risk Alma Eğilimi, Sosyal Risk Alma Eğilimi, Ekonomik Risk Alma Eğilimi, Kariyer Riski Alma Eğilimi

Jel Kodu: M 13

119

RELATIONSHIP BETWEEN THE INTENTION OF NEW VENTURE OF THE ENTREPRENEURS AND THE RISK PERCEPTION

ABSTRACT

The main objective of this thesis is to investigate the relationship between entrepreneurship intention and risk perception. In this context, the concepts of entrepreneurship, the intention of entrepreneurship, risk and risk perception were explained in the first part.

In the application section of this study, a face-to-face survey was applied to 289 entrepreneurs in Erzurum. Hypotheses were developed after giving the literature review about the relationship between risk perception and entrepreneurship intention. Developed hypotheses were analysed by using appropriate statistical methods. As a result; it was observed that general risk perception, social risk perception, economic risk perception and career risk perception have effects on the intention of entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurship Intention, Risk Perception, Social Risk Perception, Economic Risk Perception, Career Risk Perception

¹ Bu çalışma, yüksek lisans tezinin bir kısmından yararlanılarak hazırlanmıştır.

* Yard. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, e-mail: timuroglu@atauni.edu.tr.

** Araş. Gör. Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, e-mail: sezin.cakir@atauni.edu.tr.

GİRİŞ

Girişimcilik; yeni iş imkânları yaratması, yeniliğin öncüsü olması, rekabetin gelişimine katkıda bulunması, istihdam yaratması ve ekonomik gelişmenin önemli bir faktörü olması gibi özellikleri nedeniyle üzerinde önemle durulan bir konu haline gelmiştir.

Girişimcilik faaliyetlerinin yerine getirilmesinden sorumlu olan girişimci ise; yeni düşüncelerin ortaya çıkarılmasını, yayılmasını ve uygulanmasını hızlandırır, yeni endüstrilerin doğmasını sağlar ve hem ekonomik hem de sosyal gelişmede önemli bir aktör olarak görev yapar. Bu önemli görevleri üstlenen girişimcilerin; azim ve kararlılık, yenilik, yaratıcılık, kendine güven, hesaplı risk almak, başarı ihtiyacı, fırsat yönelimi ve problem çözme yeteneği gibi özellikleri mevcuttur. Bütün bu özelliklerin incelenmesi, hem ekonomik hem de sosyal anlamda birçok katkısı olan girişimciliğin daha iyi anlaşılmasını ve geliştirilmesini sağlayacaktır.

20 yy.da ortaya çıkan girişimcilik teorisine göre girişimci; fırsatları gözleyen ve onları bulduğunda gerekli riskleri alarak girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmeye çalışan kişidir. Girişimci, feodal yapıdan sanayi topluma geçişte toplumun dinamiğini oluşturan itici bir güç olmuştur.

Risk kavramı genellikle girişimcilikle özdeşleşen bir kavram olarak ele alınmıştır. Girişimciliği araştıran birçok çalışma, risk alma'nın yeni imkânların yaratılmasında önemli bir etken olmasından yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların büyük bir bölümünde, girişimcilerin, girişimci olmayan kitleden farklı bir biçimde riske ve belirsizliğe karşı yüksek toleransı ifade eden değer yargılarına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Genel kabul gören bakış açısı risk alıcılığın girişimcilerin belirleyici bir özelliği olduğu yönündedir. Buna göre; insanların girişimciliği tercih etme yönündeki kararlarında pek çok etmen yanında risk toleransını içeren bir kişilik özelliğinin etkin olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmanın amacı; girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile risk algılarının ilişkisini ortaya koymaktır. Genel riskin yanı

sıra girişimcilerin karşılaştıkları ekonomik risk, sosyal risk ve kariyer riski ile girişimcilik niyetinin ilişkileri de incelenmiştir.

Girişimcilik niyeti ve risk algısı arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın yer aldığı ikinci bölümde, Erzurum'da bulunan girişimcilerin genel risk alma eğilimlerinin, sosyal risk alma eğilimlerinin, ekonomik risk alma eğilimlerinin ve kariyer riski alma eğilimlerinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkilerine yer verilmiştir. Öncelikle kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Daha sonra tanımlayıcı istatistiklere yer verilerek girişimcilik niyeti, genel risk algısı, sosyal risk algısı, ekonomik risk algısı ve kariyer riski algısı boyutlarına ilişkin ortalamalar ve standart sapmalar belirlenmiştir. Bir sonraki adımda, girişimcilik niyeti ve risk alma eğilimi arasındaki ilişkilerin varlığı, yönü ve derecesi tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; girişimcilerin girişimcilik niyetleri ile risk alma eğilimleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramlarının Tanımı

Girişimcilik kavramını açıklamadan önce, girişimsel faaliyetlerin tamamından sorumlu olan girişimci kavramını açıklamak gerekmektedir. İlk kez 18. Yüzyılın başında Fransız ekonomist Richard Cantillon tarafından "henüz belirginleşmemiş bir bedelle satmak üzere üretim girdilerini ve hizmetlerini bugünden satın alan ve üreten kişi (ÇELİK ve AKGEMCİ, 1998:17)" olarak ifade edilen girişimciye dair çeşitli tanımlamalar mevcuttur.

Günümüzde girişimci, geleneksel üretim faktörleri olan emek, sermaye ve doğanın yanında yer alan bir başka üretim faktörü olarak ele alınmaktadır. Bu durumda girişimci, üretimin gerçekleşebilmesi için diğer üretim faktörlerini bir araya getiren kişi olmaktadır (AKAT ve BUDAK, 2002:14). Fidan'a göre girişimci, insanların ihtiyaç duyduğu dolayısıyla talep edilebilecek ürün ve hizmetleri fark eden, üretmeye çalışan ve

yaratıcılığıyla bu sürece yön veren, ekonomik gördüğü bir iş için emeği ve sermayesi ile risk alan kişidir (FİDAN ve YILMAZ, 2001:10). Mucuk girişimciyi, işgücü, sermaye ve doğa olarak belirtilen üretim faktörlerini insan ihtiyaçlarını karşılayacak ürün ve hizmetleri üretmek amacıyla bulan ve uygun şekilde bir araya getiren kimse olarak tanımlamıştır. Kâr amacı güden ve bununla birlikte riske de katlanan dördüncü üretim faktörüdür (MUCUK, 2001:6). Drucker'a göre ise girişimci; bulanık ve değişken dünyada düzen yaratan kişidir. Bunun için bir refah seviyesi yaratabilecek kaynakları bir araya getirmekte ve düzenlemektedir. Schumpeter girişimciyi, yeni ürünler üretme, yeni süreçler geliştirme, yeni pazarlar bulma, yeni hammadde kaynakları bulma, yeni bir organizasyon yapısı oluşturma gibi işletme açısından yeni kombinasyonlar yaratan kişi olarak tanımlamıştır (GÜNEY, 2008:10).

Girişimcilik kavramı ise Fransızca "entreprende" sözcüğünden türetilmiştir. Bu sözcüğün Türkçe karşılığı "üstlenmektir (DEMİREL, TİKİCİ ve Diğ., 2007:11)". Hisrich ve Peters'a göre girişimcilik; ekonomik, psikolojik ve sosyal riskler üstlenmeyi göze alıp, zaman ve çaba harcayarak farklı bir değer yaratma sürecidir. Girişimciliği ekonomik gelir yaratmanın ötesinde iş ve toplum hayatında değişim inşa etmek olarak ele almışlardır (HENRY, HILL ve Diğ., 2003:11). Brezeal ise girişimciliği; insanlar tarafından fark edilemeyen fırsatları yakalamak ve değerlendirmek olarak ifade etmektedir (BREZEAL, HERBERT, 1999:3). Girişimcilik, hem piyasada var olan fırsatların görülmesi hem de daha önce fark edilmemiş fırsatların ortaya çıkarılması şeklinde kendini gösterebilmektedir.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle girişimcilik kavramı: piyasadaki fırsatları gözlemleyerek; kâr elde etme, yeniliklere öncü olma, büyüme ve saygınlık gibi amaçlara ulaşmak için riskleri de göz önünde bulundurarak, insanların ihtiyaç duyacağı faydalı ürün ve hizmetleri üreten aktif, esnek, yaratıcı ve çevresel değişimlere hızlı cevap veren işletmelerin ortaya çıkarılması amacıyla üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi süreci veya üretim

süreçlerinde yenilik yapma olarak tanımlanabilir.

1.2. Girişimcilik Niyeti

Girişimcilik niyeti, bir bireyin kendi işini kurma amacıyla girişimci gayretler gösterme yönündeki eylemlere bağlılığı olarak tanımlanmaktadır (ŞEŞEN ve BASIM, 2012:21). Girişimcilik faaliyeti genellikle bireyin arzu ve isteğine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan girişimcilik faaliyeti, niyet edilerek gerçekleştirilen planlanmış bir davranıştır (NAKTİYOK ve TİMURUĞLU, 2009:85).

Girişimcilik niyeti ile ilgili literatür incelendiğinde, kişinin girişimcilik niyetinin açıklanmasında üç önemli teori ön plana çıkmaktadır: Shapero ve Sokol (1982)'ün "Girişimci Olay Modeli", Bird (1988)'ün "Girişimci Niyet Modeli" ve Ajzen (1991)'in "Planlı Davranış Teorisi (FAYOLLE ve KLANDT, 2006:79)".

Shapero ve Sokol (1982), Girişimci Olay modelinde girişimci niyetten ziyade, girişimci olayı yani yeni bir iş kurma olgusunu merkeze almışlardır. Modele göre, birey öncelikle girişimcilik yönünde istek duymakta, daha sonra bu isteğin uygulama olanağının olup olmadığını değerlendirmekte ve bunun sonucunda harekete geçmeye ya da geçmemeye karar vermektedir (MINNİTİ, 2007:123).

Bird (1988)'ün Girişimci Niyet modelinde ise girişimcilik yönelimini oluşturan faktörler sosyo-politik, bireysel, rasyonel düşünsel ve sezgiseldir. Bu kapsamda, kanuni düzenlemeler, sosyo-politik, yaşanan tecrübeler bireysel, zihindeki hedef ve amaçlar düşünsel ve bireyin vizyoner bakışı da sezgisel faktörler olarak sayılabilmektedir (SCHEINER, 2009: 10).

Ajzen'e göre birey, kişisel beklentileri ve toplumdaki sosyal normlar doğrultusunda girişimcilik eğilimine girmekte, algıladığı davranışsal kontrol sayesinde kişisel güdülmesini sağlayarak girişimci davranış gerçekleştirme niyetini oluşturmaktadır. Bu bağlamda PDT'nin ortaya koyduğu en önemli sonuç, insan davranışının, niyetler tarafından yönlendirilen planlı bir eylem olduğu

bulgusudur. Bu bulgu, bireylerin ileriki yaşamlarında girişimci olup olmama konusundaki eylemlerinin, bugünkü niyetleri ile tahmin edilebileceğini ortaya koyan önemli bir çerçeve sunmaktadır (HENRY, HILL ve Diğ., 2003:67).

Girişimcilik niyetini etkileyen faktörler; yaş, cinsiyet, geçmiş iş deneyimi, eğitim, ve ailenin profili gibi demografik faktörler, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, öz yeterlilik, risk alma gibi kişisel faktörler ve sosyal, politik, ekonomik, teknolojik, kültürel koşullar gibi çevresel faktörlerdir (ŞEŞEN ve BASIM, 2012:22-23). Yaşam koşullarının ve biçimlerinin girişimcilik niyeti üzerinde etkilerini araştıran çalışmalarda, girişimcilik niyetinin, kişilerin çevrelerinde algıladıkları engeller ve destek faktörleri tarafından etkilendikleri ifade edilmiştir (NAKTİYOK ve TİMURÖĞLU, 2009:89).

Girişimciliğin araştırılmasında başlangıç noktası, bireylerin neden öğretmenlik, pazarlamacılık, muhasebecilik, doktorluk, mühendislik gibi meslekleri değil de girişimciliği tercih ettiklerini ve girişimcilik niyetinin arkasındaki gerçek dürtünün ne olduğunu anlayabilmektir. Motivasyon temelli birçok araştırmada bu konu incelenmektedir. Kişileri girişimci olmaya özendiren nedenlerin bilinmesi ve girişimci kişilikleri etkileyen faktörleri araştırmak bu tarz çalışmaların amacını oluşturmaktadır.

1.3. Risk Kavramı

Latince kökenli bir kelime olup, Fransızca "risque" kelimesinden gelen risk kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "zarara uğrama tehlikesi"² olarak tanımlanmaktadır. Short'a göre risk; "bireylerin yaşamdaki herhangi bir olay ya da durum ile ilgili tehlike etkisini deneyimleme olasılığıdır (SHORT, 1984:711-725)".

Risk, insan zihninde tehlikeye işaret eden endişe, korku içeren bir kavram olarak yer edinmekte ve ileride ortaya çıkması beklenen, kesinlik taşımasa bile gerçekleşmesi muhtemel olayları belirtmektedir. Dolayısıyla

la risk, arzulanmayan bir olayın meydana gelebilmesinin yanı sıra hem oluşma biçimi hem de sonuçları ile olaylara ait belirsizlik olarak açıklanmaktadır (WILLET, 1971:5).

Rosa riski; sonucu önceden tahmin edilemeyen ve insana bazı değerlerinin tehlikede olduğunu düşündüren uyarı olarak gelişen olay ya da durum (RENN ve ROHMAN, 2000:14)" biçiminde tanımlanmaktadır. Risk, istenmeyen bir olay ve tehlikeyi temsil etmenin yanında fırsatları da içerebilmektedir. Dolayısıyla, risk ve fayda birbiriyle ilişkilidir (FINUCANE, ALKAHAMI ve Diğ., 2000:1-17).

Riskler birbiriyle etkileşim içerisinde olan 3 temel alanda ele alınmaktadır: Teknik risk, hedeflenen (tahmin edilen ya da planlanan) performans değerine ulaşamamanın bir ölçüsüdür. Maliyet riski, tahmin edilen ve planlanan maliyet değerinin aşılması durumudur. Örneğin ekonomik koşullardaki belirsizlikler önemli maliyet risk kaynaklarından biridir. Çizelge riski ise, herhangi bir işin tahmin edilen ve planlanan sürede gerçekleştirilememesinin bir ölçüsüdür³.

1.3.1 Girişimcilikte Risk Çeşitleri

Hesaplı risk alma özelliğine sahip olma, kişilik yapısında girişimci öğeler arayan çalışmaların en çok yoğunlaştığı konulardan biri olmuştur (AYTAÇ, 2006:142). Girişimciler ne kadar risk alabileceklerini iki kritere göre belirlemelidirler. Bunlardan birincisi, amaçların ölçülebilmesi, ikincisi ise, başarıya ulaşma ihtimali oranıdır. Risk içeren tek durum ilk yatırım değildir, aynı zamanda örgütsel değişim ve gelişim boyunca her bir aşamada risk ile karşılaşılması ve bunların krize dönüşmesi mümkündür. Genel olarak risk adı altında birleştirilse de, bireylerin ve girişimcilerin yaşamında ekonomik risk, sosyal risk, kariyer riski ve psikolojik risk ortaya çıkmaktadır (KURATKO and HODGETS, 2001:104-106).

²RiskNe-dir?,http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.50ceefbaa24587.42623485, Erişim Tarihi 10.12.2012

³ Risk Çeşitleri, <http://www.isletmeportali.com/konular/risk-yonetimi/risk-nedir-risk-yonetimi-nedir.html>, Erişim tarihi: 01.12.2012

1.3.1.1. Ekonomik Risk

Bireylerin algılamalarını ve davranışlarını doğrudan etkileyen tutumlar; bir fikre, bir nesneye veya bir olaya ilişkin olumlu, olumsuz duyguları, eğilimleri ifade etmektedirler. Ekonomik kaynaklarla ilgili kararların en önemli kaynağı riskli tutumlardır. Ekonomik risklerin işaret ettikleri sonuçlar; para, gelir, servet gibi ekonomik kaynaklar ile ilgili önemli yaşamsal ihtiyaçları yönlendiren kararlarla ortaya çıkmaktadırlar ve bu kararlarla ilişkilidirler (AARDT, BEZUIDENHOUT ve Diğ., 2002:9).

Para tutumları, ekonomik kararlarda taşıdığı risk potansiyeli nedeni ile önemli bir yere sahiptir. Paraya fazla değer veren ve ekonomik risk alan insanların heyecan arayışı ve rekabetçilik düzeyinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir (GILLILAND, STEINER ve Diğ., 2003:132).

Bireylerin ekonomik risk algılama şekillerini etkileyen önemli bir faktör; duygusal zekâdır. Ekonomik risk ele alındığında, duygusal zekâ ve heyecan arayışı arasındaki ilişkiye bağlı olarak duygusal zekâları yüksek olan bireylerin daha çok ekonomik risk aldıkları varsayılmaktadır (MATTHEWS, ZEIDNER ve Diğ., 2001,492).

1.3.1.2. Kariyer Riski

Bir bireyin kariyer seçim süreci, uzun yıllara yayılmaktadır ve çeşitli çevresel, sosyopsikolojik ve kişisel faktörlerden etkilenmektedir. Bireylerin girişimcilik kariyerini seçmelerinde önceki bölümde yer verilen birçok faktör etkili olmaktadır ve girişimcilik kariyerini seçen bireyler önemli bir kariyer riskini göze almaktadırlar. Girişimcilerin genellikle aklını meşgul eden sorulardan biri, bir işe sahip olup olamayacakları veya yeni girişimlerinin başarısız olması durumunda eski işlerine dönüp dönemeyecekleridir. Özellikle yüksek maaşla, kurumsal bir işletmede çalışan yöneticilerin girişimcilik düşünceleri ile ilgili temel kaygılarını kariyer riski oluşturmaktadır (LONGENECKER, MOORE ve Diğ., 2006:42-43). Halihazırda girişimcilik faaliyetlerinde bulunan bireylerin mevcut

durumlarını riske atıp yeni bir girişimde bulunmaları da girişimciler tarafından kariyer riski olarak algılanmaktadır

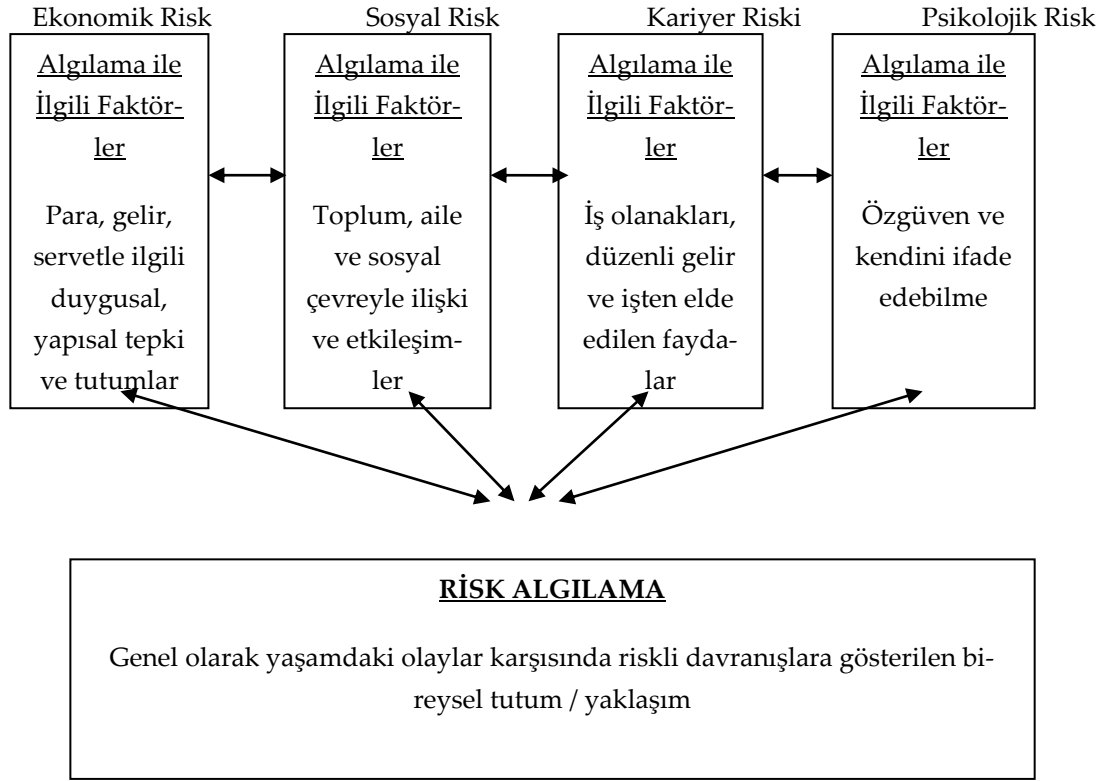
1.3.1.3. Sosyal Risk

Girişimciler sadece finansal risk veya kariyer riskiyle değil, sosyal risk ile de karşı karşıyadırlar. Sosyal risk; toplum ve daha çok aile kaynaklı ilişkiler ve bireyin sosyal çevresiyle yaşadığı ilişkilerinin sonuçları ile ilgilidir (DANA, 2007:37).

Yeni bir girişim yapma, girişimcinin yüksek miktarda enerjisini ve zamanını adamasını gerektirmektedir. Bu noktada, riske atılan sosyal unsurların başında aile hayatı gelmektedir. Bir girişimcinin haftada en az 60 ile 80 saat çalışması gerektiği, bunun ise aile yaşamında bazı sorunlar yaratma riski bizzat girişimciler tarafından dile getirilmektedir. Ayrıca, azalan görüşmeler nedeniyle, girişimcinin arkadaş çevresi de yavaş yavaş kaybolmaya başlayabilmektedir. Bu noktada, başarılı bir girişimciliğin aile hayatı ile iş hayatı arasındaki dengeyi korumakla ve manevi dünyayı sarsabilecek rasyonel olmayan riskler üstlenmemekle de ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır (YILDIRIM, 2007:6-10).

1.3.1.4. Psikolojik Risk

Girişimcileri bekleyen, yoğun iş temposu ve uzun çalışma saatleri, özellikle işin başlangıç dönemlerinde karşılaşılan yetersiz uyku imkânı, her türlü sorunla ve zorlukla mücadele etme durumu, birbirinden farklı insanların idare etme zorunluluğu, zaman içerisinde girişimcilerin ruh ve beden sağlığını tehdit eden unsurlar olabilmektedir. Yeni bir girişim yapma sürecine güçlü bir ruhsal yapı ile hazırlanamayan girişimciler; girişimcilik hayatları boyunca yaşayacakları iniş ve çıkışlar nedeniyle birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Psikolojik risk, çeşitli başarısızlık durumlarında ego kaybı olarak ortaya çıkmaktadır ve bireylerin ego kaybına neden olacağını düşündükleri durumları risk olarak algıladıkları görülmektedir (KURATKO and HODGETS, 2001:104-106). Girişimcilikte risk çeşitleri ile ilgili kavramsal çerçeve Şekil 1.1'de verilmiştir.

Şekil 1.1. Girişimcilikte Risk Çeşitleri ile İlgili Kavramsal Çerçeve

Kaynak: Filiz Yıldırım, Üniversite Öğrencilerinin Yaşamdaki Riskleri Algılamaları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi, s. 11.

1.3.2 Risk Algısı

Algı kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde; "Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak"⁴ şeklinde açıklanmaktadır. Bir uyarının belli bir davranışı ortaya çıkartabilmesi için öncelikle algılanması gerekmektedir. Algılama, insana ulaşan bütün uyarıları biçimlendiren iki yönlü bir süreçtir; algılama, gereksinimleri, güdülerini ve tutumları etkilediği gibi aynı zamanda gereksinimler, güdüler ve tutumlar da algılamayı etkilemektedirler (BAYSAL ve TEKARSLAN, 1998:46).

Bireylerin dış dünya ile ilgili olarak elde ettikleri, organize ettikleri, işledikleri bilgiler onların yaşadıkları dünya hakkında bir takım varsayımlara, kanaatlere, sabit fikirlere sahip olmalarına, davranış ve tutumlarını bunlara göre oluşturmalarına yol açmaktadır. Bütün bu algılama sürecini etkileyen birtakım faktörler mevcuttur (EREN, 2010:69-70):

⁴Algı Nedir?,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.50cdeb6b3fef79.54354078, Erişim Tarihi: 15.12.2012

1. Algılayan bireyin kişiliği, kişisel özellikleri, geçmişte elde ettiği tecrübeleri
2. Algılanan nesnenin – bu nesne, kişi, eşya, olay olabilir- özellikleri
3. Algılama ortamı: algılama sürecinin gerçekleştiği fiziksel, sosyal ve örgütsel çevre koşulları

Renn ve Rohman'a göre risk algısı; kişilerin maruz kaldıkları veya maruz kalmaları muhtemel olan risklerle ilgili yargılarını ve değerlendirmelerini (RENN and ROHMAN, 2000:16) ifade etmektedir. Başka bir tanıma göre risk algısı; yaşamda karşılaşılabilecek tehlike olasılıkları ve bu olasılıkların sonuçlarına karşı nasıl bir yol izlenmesi gerektiğinin subjektif olarak değerlendirilmesidir (YILDIRIM, 2007:13). Kişilerin risk algıları, riskin doğası ve kendi deneyimlerine bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir (COHRSEN and COVELLO, 1989:2-9).

20. yy.'ın ilk yarısında bir davranış biçimi olarak ele alınan risk algısı, o dönemde toplumun nükleer teknoloji gibi yeni kullanı-

maya başlanan teknolojilere karşı olup olmadığının temel göstergesi olarak değerlendirilmekteydi (YILDIRIM, 2007:12). 1970'lerde gelişen anlayışla, insanların risklere karşı tepkilerini araştıran psikologlar, deneyimlere dayalı olarak riskli davranışların ve kararların araştırılması gerektiğini savunmaya başladılar. O dönemde psikolojik risk algısı kavramı ön plana çıkmasıyla, insanların çeşitli şans ve kumar oyunları konusundaki risk algılamaları psikolojik risk algılama ölçekleri geliştirilerek araştırılmaya başlanmıştır (LOPES, 1995:177).

Kahneman ve Tversky, subjektif olasılık değerlendirmesinden yola çıkarak risk kavramını açıklamaktadırlar. Risk algılamasında insanların hesap, sorgu ve sezgi olasılıkları arasında çok büyük farkların olduğunu öne sürmektedirler. Bu yargıya varmaları sürecinde, insanların risk altında iken riskleri nasıl algıladıkları ve bu durumda nasıl davrandıklarına yönelik verdikleri yanıtları değerlendirmişlerdir. Sowby'ye göre riskli davranışlar görecelidir, örneğin; bazı insanlara göre sigara içmek, araba ve toplu ulaşım araçlarını kullanmak, nükleer güç teknolojilerine maruz kalarak yaşamaktan daha tehlikelidir (YILDIRIM, 2007:12).

Weinstein, risk algısının sadece bireyler bazında ele alınmaması gerektiğini çünkü risk algısının; değerleri, sembolleri, geçmişi/tarihi ve düşünce biçimini de yansıttığını ileri sürmüştür (WEINSTEIN, BREWER ve Diğ., 2004:125-130). İnsanlar; farklı kültürlerde yetişmeleri, farklı eğitim seviyelerine sahip olmaları ve farklı sosyal yapılara sahip olmaları nedeniyle kendilerine özgü davranışlar geliştirmekte ve risk dahil çeşitli konuları farklı noktalardan algılamaktadırlar. Bireylerin riskleri kendi bakış açıları ile algılamaları, risk algısını bireysel bir kavram haline getirmektedir.

2. GİRİŞİMCİLERİN YENİ BİR GİRİŞİM YAPMA NİYETLERİ İLE RİSK ALMA EĞİLİMİNİN İLİŞKİSİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, mevcut girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile risk alma eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak-

tır. Genel risk alma eğiliminin yanı sıra, riskin alt boyutları olan ve girişimcilerin sıklıkla karşı karşıya kaldıkları, ekonomik risk, sosyal risk ve kariyer riski de araştırmada yer almaktadır. Risk alma eğilimini ve girişimcilik niyetini etkilediği daha önce yapılan çalışmalarla ortaya koyulmuş olan birtakım demografik değişkenler ile risk alma eğiliminin ve girişimcilik niyetinin arasındaki ilişkinin incelenmesi de araştırma kapsamı içerisindedir.

Bu çalışmanın sağlaması beklenen katkı; girişimcilik ile risk alma eğiliminin ilişkisine Erzurum'da bulunan girişimciler açısından bakabilmek ve riskin alt boyutları olan ekonomik risk, sosyal risk ve kariyer riski ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi incelemektir.

2.2. Araştırma Hipotezlerinin Geliştirilmesi

Girişimciliği araştırmak üzere yapılan çalışmalar, temel ilgi alanı olarak girişimcileri diğerlerinden ayıran özellikleri seçmişlerdir. Klasik literatürün savunduğu fikir, girişimcilerin farklı bir kişilik özelliğine sahip olduğu ve bu farklı kişilik yapısının riske ve belirsizliğe katlanabilme yeteneğiyle tanımlanabileceğidir (BOZKURT ve BAŞTÜRK, 2009:44-68). Girişimcilik kavramının açıklanmasına yönelik ilk yaklaşımı gerçekleştiren Richard Cantillon'dan (1680-1734) beri girişimciliğin risk alma yönüne dikkat çekilmiş ve girişimci çoğunlukla bir risk üstlenici olarak tanımlanmıştır. Cantillon ve Knight (1921)'in tarif ettikleri girişimcinin risk alma gibi temel bir özelliği vardır ve risk almayı girişimciliğin kilit fonksiyonu olarak tanımlamışlardır. Marshall (1890), bir girişimcinin risk almaya istekli olması gerektiğini fakat bu özelliğin bir girişimcinin ekonomik başarı için sahip olması gereken özelliklere nazaran daha genel bir özellik olduğunu vurgulamıştır. Say (1971)'in tarif ettiği girişimci de risk alır fakat risk almak tek ekonomik fonksiyonu değildir, yönetim yeteneğinde de sahip olması gerekmektedir. Kirzner (1981), riskin girişimsel süreçte var olduğunu kabul etmekle beraber risk almayı belirsiz karlarla beraber gelen kaçınılmaz bir yan faktör olarak gördüğünü ifade etmiştir (GÜNEY, 2008:55-59).

Risk kavramı genellikle girişimcilikle özdeşleşen bir kavram olarak ele alınmıştır. Risk almanın yeni imkânların yaratılmasında önemli bir etken olması girişimciliği araştıran birçok çalışmaya yansımıştır. Bu çalışmalarda girişimcilerin, girişimci olmayan kitleden farklı bir biçimde riske ve belirsizliğe karşı yüksek toleransı ifade eden değer yargılarına sahip oldukları öne sürülmektedir. Genel kabul gören bakış açısı “risk alıcı” lığın girişimcilerin belirleyici bir özelliği olduğu yönündedir. Buna göre; insanların bağımlı çalışma ve girişimciliği tercih etme yönündeki kararlarında pek çok etmen yanında risk toleransını içeren bir kişilik özelliğinin etkin olduğu düşünülmektedir (BOZKURT ve BAŞTÜRK, 2009:44-68).

Palmer 1971’de girişimciler üzerinde yapılan psikolojik testlerin doğrudan kişinin algısı ve risk almanın ölçülmesi üzerinde yoğunlaşması gerektiğini öne sürmüştür. Kihlstrom ve Laffront (1979), riskten kaçınmayan bireylerin girişimci olduğunu, riskten kaçınan bireylerin ise ücretli çalıştığını ifade etmişlerdir. Gasse (1982), risk almaya yatkınlık açısından girişimci olanlar ve olmayanlar arasında fark olduğunu ve bunun girişimcinin kararlarla ilgili direk olarak sorumluluk alma isteğinden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Sexton ve Bowman (1985), yaptıkları çalışma sonucunda girişimcilerin risk almaktan hoşlandıkları sonucuna varmışlardır. Perry 1990’da, risk alma özelliğinin, bir yaklaşım veya bir tepki değil, girişimcinin dünyayı algılama biçimi olduğunu ve girişimcilerin riskli durumları diğerlerine göre daha iyimser algıladıklarını belirtmiştir.

Amit, Glosten ve Muller (1993), girişimcilik üzerine yaptıkları araştırmada girişimcileri risk alma eğilimi yüksek olan bir grup olarak tanımlamışlardır. Aynı zamanda bu araştırma, risk almanın bir işletme sahibi ile yöneticiyi birbirinden ayıran en belirgin faktör olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

J. S. Cramer, J. Hartog, N. Jonker, C. M. Van Praag (2000), “*Low Risk Aversion Encourages the Choice for Entrepreneurship: An Empirical Test of Truism*” isimli çalışmalarında, risk davranışını incelediği araştırması sonucunda, girişimcilerin ücretli çalışanlara göre daha az

riskten kaçındıklarını ve riskten kaçınmanın bireylerin girişimcilik cesaretini yok ettiğini tespit etmişlerdir (CRAMER, JONKER ve Diğ., 2000:29-36). Gentry ve Hubbard (2004), “*Entrepreneurship and Household Saving*” isimli çalışmalarında, girişimcilerin girişimci olmayan nüfusa kıyasla daha yüksek risk toleransına sahip olduğunu ileri sürmüşlerdir (GENTRY and HUBBARD, 2004:10-38). Van Praag ve Cramer (2001), yaptıkları çalışma sonucunda girişimcilikte risk almaya istekli olmanın önemine vurgu yapan kanıtlar bulduklarını ifade etmişlerdir (PRAAG and CRAMER, 2001:45-62).

Grilo ve Thurik (2005) de gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda girişimcilik isteği ve risk tolerans seviyesi arasında olumlu bir ilişki tespit etmişlerdir. Akkaya (2005)’nın, üniversite öğrencilerinin girişimciliğe bakış açısını belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda, girişimcilerin girişimcilik fikrinin doğuşuyla birlikte uzun süreli bir riski göze almış oldukları ve risk almanın girişimciliğin en önemli özelliklerinden biri olduğu ortaya çıkmıştır.

Yapılan çalışmaların önemli bir bölümü, girişimcilerin “risk alma” ve “belirsizliklerle baş etme” gibi ayırt edici kişisel özelliklere sahip oldukları konusunda birleşmektedirler. Yapılan çalışmaların bazılarında da (Henderson ve Robertson, 2000; Audretsch ve Thurik, 2001; Dmitrats 2004); girişimcilerin sahip olduğu risk alma özelliklerinin önemli makro ekonomik sonuçlar doğurduğu öne sürülmektedir. Hisrich, Peters ve Shepherd’e göre yeni bir girişim başlatma süreci, yönetim konumunda çözümlenmesi gereken tipik sorunlardan daha çok ortaya çıkan yeni riskleri içermektedir.

Donald F. Kuratko ve Richard M. Hodgetts (2001), “*Entrepreneurship: A Contemporary Approach*” isimli eserlerinde; girişimsel riskin basit bir ekonomik risk-getiri tanımlamasından daha karmaşık bir konu olduğunu öne sürmüşler ve girişimcilik risklerini; finansal risk, kariyer riski, sosyal risk ve psikolojik risk olarak sınıflandırmışlardır. Onlara göre, ekonomik riskler, girişimciler için sadece bir boyuttur; belirsiz bir çevrede kariyer riski,

sosyal riskler ve psikolojik riskler çoğu zaman ekonomik risklerle bir aradadır.

Mathieu Villot (2011), "*Entrepreneurship and the Role of Risk*" isimli tez çalışmasında; klasik literatürün girişimciliğe ekonomik açıdan yaklaşması sebebiyle daha çok yakın zamanda gerçekleştirilen araştırmalardan faydalandığını ve kendi çalışması sonucunda girişimcilik ile risk alma eğilimi arasında kesin bir ilişkiye ulaştığını ifade etmektedir.

Risk almanın bir girişimci karakteri olup olmadığı konusunda günümüze kadar yapılan araştırma bulguları bazı farklılıklar göstermektedir. Schumpeter (1911), girişimcinin risk alma rolünü kabul etmemiştir. Ona göre girişimci risk alan kişi değil, yenilikçi olan kişidir, eğer girişimci risk alıyorsa bu girişimcilik rolünden değil, sermaye sağlayıcılığı rolünden kaynaklanmaktadır. Brockhaus (1980), girişimcilerin ve yöneticilerin risk alma davranışını incelediği çalışma sonucunda iki grubun risk almaya yatkınlığı arasında belirgin bir fark olmadığını tespit etmiştir. Low ve Mac Millan'a (1988) göre risk alma bir girişimci özelliği değildir. Genel bulgulara göre girişimcilerin herkes kadar risk alma eğilimleri vardır; yöneticilerden ve hatta diğer insanlardan daha fazla risk alma konusunda istekli değillerdir. Ancak, girişimcileri yetenekli risk yöneticileri olarak görmek daha mantıklı olduğunu ve onları girişimci yapan unsurun, başkalarının çok tehlikeli olarak algıladığı riskli işleri ele alış tarzları olduğunu ifade etmektedirler.

Norton ve Moore (2002), girişimciler üzerine yaptıkları araştırmada, girişimci olanlarla olmayanlar arasında risk alma eğilimi açısından bir fark tespit edememişlerdir fakat girişimcilerin riske daha olumlu baktıkları sonucuna varmışlardır. Miner ve Raju (2004), girişimcilerin risk almaya yatkınlığını ölçen 14 çalışmanın bir meta analizi sonucunda girişimcilerin yöneticilerden daha fazla riske yatkın olmadığı sonucuna varmışlardır. Xu ve Ruef (2004), girişimcilerin risk toleransının, stratejik risk toleransı ve stratejik olmayan risk toleransı olmak üzere ikiye ayrılması gerektiğini savunmuşlardır ve gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda girişimcilerin özellikle ekonomik faydalar söz konusu olduğunda riskten kaçındıklarını tespit etmişlerdir.

De Pillis (1998), araştırma bulgularındaki farklılıkların, girişimcilerin algıladıkları risk ile girişimci olmayanların algıladıkları riskin aynı olmama ihtimaline yani riskin tanımından kaynaklanma ihtimaline dayandırmıştır (ERDEM, 2001:43-61).

Risk alma eğilimine yönelik olarak elde edilen farklı araştırma sonuçları nedeniyle, konuya yönelik farklı etkenler de incelenmeye başlanmıştır. Örneğin, risk algısının sadece girişimci olanlarla olmayanlar arasında değil, girişimci olanlar arasında da farklılıklar gösterdiği fikri savunulmuştur. Mc Carthy ve Leavy (1999), girişimcileri kendi aralarında pragmatik ve karizmatik olarak diye ayırmışlar; pragmatikleri daha planlı ve rasyonel ve riski azaltma eğilimine sahip olarak nitelirken; karizmatikleri, vizyoner, yüksek inisiyatif üstlenen ve yüksek risk alan grup olarak nitelmişlerdir.

Bazı araştırmacılar, yatırım kararlarında etkili olan risk kavramının objektif değil, subjektif nitelik taşıdığını, bunun sonucu olarak beklenen riskten ziyade algılanan riskin önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Mowen (1993), algılamayı "bireylerin bilgiye maruz kalması, bilgiye yönelmesi ve bilgiyi anlaması süreci" olarak tanımlamaktadır. Kotler (2000)'e göre algılama "bireyin anlamlı bir dünya görüntüsü yaratmak için bilgi girdilerini seçme, organize etme ve yorumlama sürecidir". Akay (2003), algılamayı "herhangi bir nesne, olay, olgu, sözcük, kavram vb. uyarıcının, bireyin beş duyu organının ve sezgilerinin yardımı ile düşünsel yapısında belirlenmesi, anlaşılması, tanınması ve tanımlanması, yorumlanması, açıklanması (SARAÇ ve KAHYAOĞLU: 137)" olarak tanımlamaktadır.

Bu görüşlerin ışığında aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H₁: Girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile risk alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır

H₂: Girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile sosyal risk alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır

H₃: Girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile ekonomik risk alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır

H₄: Girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile kariyer riski alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır

2.3. Araştırma Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde, ankete cevap verenlerin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, medeni durumu, kendi işlerine sahip olma süreleri, işletmelerinde çalışanların sayısı, kişisel gelirleri, işletmelerinin yıllık cirosu, ebeveynlerinin girişimcilik durumları ve faaliyet gösterdikleri sektör gibi kişisel bilgilerine yönelik 10 soruya yer verilmiştir.

Anketin ikinci bölümünde, girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetini ve risk algısını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış 53 madde yer almaktadır. Bu 53 maddenin ilk 20 maddesi, girişimcilik niyetini, daha sonraki 33 madde ise sırasıyla; genel risk alma eğilimini, sosyal risk alma eğilimini, ekonomik risk alma eğilimini ve kariyer riski alma

eğilimini ölçme amaçlı hazırlanmıştır. 53 madde 5'li Likert ölçeği (1-hiç katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum, 5-tamamen katılıyorum) şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırma, Erzurum ilinde, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası, Erzurum Esnaf ve Sanatkarlar Odası'na bağlı işletmelere sahip girişimciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme uygulanmıştır, farklı sektörlerde uygulama yapılarak örneklem çeşitliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada, yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Tamamı Erzurum ilinde faaliyet göstermekte olan 302 girişimci ile görüşülmüş olup bunlardan 295'i araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Altı adet anket formunda cevaplanmayan bazı sorular tespit edilmiştir ve bu anketler analiz sürecine dahil edilmemiştir. Araştırmaya konu olan toplam anket sayısı 289'dur.

2.4. Ölçeklerin Güvenirliği

Tablo 2.1. Girişimcilik Niyeti, Genel Risk Alma Eğilimi, Sosyal Risk Alma Eğilimi, Ekonomik Risk Alma Eğilimi ve Kariyer Riski Alma Eğilimi Ölçeklerinin Güvenilirlik Katsayıları

Ölçek	Madde	Cronbach Alfa Katsayısı
Girişimcilik niyeti ölçeği	17	0,945
Genel risk alma eğilimi ölçeği	9	0,858
Sosyal risk alma eğilimi ölçeği	6	0,732
Ekonomik risk alma eğilimi ölçeği	6	0,820
Kariyer riski alma eğilimi ölçeği	4	0,713

Tablo 2.1'de görüldüğü üzere, ölçeklere ilişkin cronbach alfa değerleri; girişimcilik niyeti ölçeği için 0,945, genel risk alma eğilimi ölçeği için 0,858, sosyal risk alma eğilimi ölçeği için 0,732, ekonomik risk alma eğilimi ölçeği için 0,820 ve kariyer riski alma eğilimi ölçeği

için 0,713 olarak hesaplanmıştır. Ölçeklere ilişkin beş katsayı da 0,70'ten daha büyük bir değere sahip olmaları nedeniyle; ankette yer alan bütün ölçeklerin güvenilir olduğu görülmüştür.

2.5. Araştırma Bulguları

2.5.1. Demografik Bulgular

ÖZELLİK		F	%	ÖZELLİK		F	%
Cinsiyet	Kadın	29	10	Faaliyet Gösterilen Sektör	İnşaat	42	14,5
	Erkek	260	90		Gıda	47	16,3
Yaş	25'ten küçük	7	2,4		Tekstil	21	7,3
	25-34	74	25,6		Mobilya	26	9
	35-44	120	41,5		Sağlık	19	6,6
	45 ve üstü	88	30,4		Kozmetik	3	1
Eğitim	İlköğretim	43	14,9		Enerji	9	3,1
	Lise	128	44,3		Elektrik-elektronik	15	5,2
	Yüksekokul	42	14,5		Dağıtım	5	1,7
	Lisans	48	16,6		Temizlik	1	0,3
	Lisansüstü	28	9,7		Sigorta	4	1,4
Medeni durum	Evli	255	88,2		Taşımacılık	4	1,4
	Bekar	32	11,1		Perakende ticaret	18	6,2
	Boşanmış	2	0,7		Organizasyon	4	1,4
Kendi işine sahip olma süresi	0-5 yıl	75	26		Tarım	3	1
	6-10 yıl	87	30,1		Matbaacılık	1	0,3
	11-15 yıl	42	14,5		Otomotiv	16	5,5
	15 den fazla	85	29,4		Akaryakıt	7	2,4
İşletmede çalışan sayısı	0-9	193	66,8		Hayvancılık	3	1
	10-49	74	25,6		Mühendislik hizmetleri	1	0,3
	50-249	19	6,6		Güzellik hizmetleri	3	1
	250 ve üstü	3	1		Reklamcılık	2	0,7
Yıllık gelir	12.000-24.000 TL	113	39,1		Plastik sanayi	1	0,3
	24.000-36.000 TL	73	25,3		Endüstriyel mutfak	1	0,3
	36.000 TL'den fazla	103	35,6		Oltu taşı işlemeciliği	17	5,9
Anne babanın girişimci olma durumu	Evet	134	46,4		Isıtma-soğutma sistemleri	2	0,7
	Hayır	155	53,6		Eğlence	2	0,7
İşletmenin yıllık cirosu	50.000 TL den az	99	34,3		Orman ürünleri	7	2,4
	50.000-250.000 TL	56	19,4	Mali müşavirlik	3	1	
	250.000-500.000 TL	44	15,2	Kuyumculuk	1	0,3	
	500.000-1.000.000 TL	26	9	Danışmanlık	1	0,3	
	1.000.000-5.000.000 TL	41	14,2				
	5.000.000 +	23	8				

2.5.2. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 3: Girişimcilik Niyeti ve Risk Alma Eğilimine İlişkin Bulgular

Faktör	Madde Sayısı	C. Alpha	A. Ortalama	S.S
Girişimcilik Niyeti	17	0,945	4,18	0,69
Genel Risk Alma Eğilimi	9	0,858	3,50	0,87
Sosyal Risk Alma Eğilimi	6	0,732	3,68	0,74
Ekonomik Risk Alma Eğilimi	6	0,820	3,19	0,96
Kariyer Riski Alma Eğilimi	4	0,713	3,18	0,91

2.5.3. Girişimcilik Niyeti ile Genel Risk Alma Eğilimi, Sosyal Risk Alma Eğilimi, Ekonomik Risk Alma Eğilimi, Kariyer Riski Alma Eğilimi Arasındaki İlişki

Risk alma eğilimi ve alt boyutları ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla öncelikle korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Girişimcilik niyetinin genel risk alma eğilimi, sosyal risk alma eğilimi, ekonomik risk alma eğilimi ve kariyer riski alma eğilimi ile 0,99 önem düzeyinde bir ilişkisi olduğu görülmektedir.

Risk alma eğiliminin alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; genel risk alma eğilimi ile sosyal risk alma eğilimi arasında ($r=,589$), sosyal risk alma eğilimi ile ekonomik risk alma eğilimi arasında ($r=,624$), ekonomik risk alma ile kariyer riski alma arasında ($r=,738$), genel risk alma eğilimi ile ekonomik risk alma eğilimi arasında ($r=,673$), genel risk alma eğilimi ile kariyer riski alma eğilimi arasında ($r=,672$) ve sosyal risk alma eğilimi ile kariyer riski alma eğilimi arasında ($r=,591$) anlamlı ve olumlu ilişkiler gözlemlenmektedir. Boyutlar arasındaki anlamlı ilişkiler ölçeğin güvenilirliğini desteklemektedir.

Bu verilere göre, risk alma eğilimini ifade eden boyutlardan (sosyal risk alma eğilimi, ekonomik risk alma eğilimi, kariyer riski alma eğilimi) birindeki artışa paralel olarak diğer boyutlarda da artış olmaktadır. Her ne kadar girişimciler açısından risk boyutlarının birbirlerinden farklı anlamları olsa da, bu sonuçlar göstermektedir ki; genel risk alma eğilimi yüksek olan bir girişimcinin diğer boyutlardaki risk alma eğilimleri de yükselecektir. Örneğin bir girişimci için ekonomik risk almak sosyal risk almaktan daha zor

olabilir fakat söz konusu girişimcinin risk toleransı yüksek ise, birbirleri arasında farklılık gösterebilir bile diğer risk toleransları da yüksek olabilmektedir. Aralarında en güçlü ilişkinin bulunduğu iki boyut olan ekonomik risk alma eğilimi ve kariyer riski alma eğilimi ise; girişimcilerin kariyer değişimlerini ekonomik risklerle beraber algıladıkları şeklinde yorumlanabilmektedir; girişimciler için mevcut kariyerden vazgeçme ekonomik kayıp riski anlamına geldiği için ekonomik risk alma eğilimi yüksek olan bir girişimci mevcut kariyerinden daha kolay vazgeçip yeni bir girişim yapabilmektedir.

Girişimcilik niyetinin genel risk alma eğilimi ile arasında ilişki ($r=0,379$), sosyal risk alma eğilimi ile arasındaki ilişki ($r=0,322$), ekonomik risk alma eğilimi ile arasındaki ilişki ($r=0,324$) ve kariyer riski alma eğilimi ile ilişki ($r=0,260$) incelendiğinde, söz konusu değişken ile boyutlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre; girişimcilik niyeti ile aralarında en güçlü ilişkinin olduğu boyut genel risk alma eğilimidir. Sosyal risk alma eğilimi ve ekonomik risk alma eğilimi boyutlarının girişimcilik niyeti ile arasındaki ilişkiler birbirlerine çok yakın olmakla beraber genel risk alma boyutu ile olan ilişkiye göre daha düşüktürler. Girişimcilik niyeti ile arasında en düşük ilişki olan boyut kariyer riski alma eğilimidir. Söz konusu sonuçlardan hareketle, girişimcilerin risk alma eğilimlerinin artışlarına paralel olarak girişimcilik niyetlerinin de arttığı yorumu yapılabilmektedir. Girişimcilik niyetini diğer boyutlara oranla daha fazla artırdığı gözlemlenen değişken ise genel risk alma eğilimidir.

Tablo 4. Girişimcilik Niyeti ve Risk Alma Eğiliminin Alt Boyutları Arasındaki İlişki

FAKTÖRLER	1	2	3	4	5
(1) Girişimcilik Niyeti	1				
(2) Genel Risk Alma Eğilimi	,379**	1			
(3) Sosyal Risk Alma Eğilimi	,322**	,589**	1		
(4) Ekonomik Risk Alma Eğilimi	,324**	,673**	,624**	1	
(5) Kariyer Riski Alma Eğilimi	,260**	,672**	,591**	,738**	1

2.5.4. Risk Alma Eğilimi ve Alt Boyutlarının Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi

Korelasyon analizi ile faktörler arasındaki ilişkilerin incelenmesinin ardından değişkenler arasında olumlu ilişkilerin olduğu saptanmıştır ve araştırmanın bir sonraki aşamasında bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin incelenmesi için regresyon analizi kullanılmıştır.

Girişimcilik niyetinin bağımlı değişken olarak, risk alma eğilimi ve alt boyutlarının (sosyal risk alma eğilimi, ekonomik risk alma eğilimi ve kariyer riski alma eğilimi) bağımsız değişkenler olarak kabul edildiği regresyon analizinin tablo 2.9’da verilen sonuçlarına göre; girişimcilik niyetinin toplam varyansının % 14’ünü ($R^2=,144$) genel risk alma eğilimi, % 10’unu ($R^2=,104$) sosyal risk alma eğilimi, % 10’unu ($R^2=,105$) ekonomik risk alma eğilimi ve yaklaşık olarak % 7’sini ($R^2=,068$) kariyer riski alma eğilimi açıklamaktadır. Girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetlerini en çok etkileyen değişkenin genel risk alma eğilimi olduğu görülmektedir. Genel risk alma eğilimini sırasıyla ekonomik risk alma eğilimi, sosyal risk alma eğilimi ve kariyer riski alma eğilimi takip etmektedir.

Risk alma eğiliminin ve alt boyutlarının girişimcilik niyetinin toplam varyansının önemli bir bölümünü açıklamıyor olmaları; girişimcilik niyetinin yaş, cinsiyet, geçmiş iş deneyimi, eğitim, ve ailenin profili gibi demografik faktörler, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, öz yeterlilik gibi kişisel faktörler ve sosyal, politik, ekonomik, teknolojik, kültürel koşullar gibi çevresel faktörlerden etkilenmesi ve girişimcilik niyetinin sadece risk alma eğilimi ile değerlendirilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Korelasyon analizinden elde edilen veriler değerlendirildiğinde; “girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile risk alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır” (**H₁ Kabul**), “girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile sosyal risk alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır” (**H₂ Kabul**), “girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile ekonomik risk alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır” (**H₃ Kabul**) ve “girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile kariyer riski alma eğilimleri arasında olumlu bir ilişki vardır” (**H₄ Kabul**) yorumlarında bulunmak mümkündür.

Tablo 5: Genel Risk Alma Eğiliminin, Sosyal Risk Alma Eğiliminin, Ekonomik Risk Alma Eğiliminin ve Kariyer Riski Alma Eğiliminin Girişimcilik Niyetine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken											
	Genel Risk Alma Eğilimi			Sosyal Risk Alma Eğilimi			Ekonomik Risk Alma Eğilimi			Kariyer Riski Alma Eğilimi		
Girişimcilik Niyeti	B	t	p	B	t	p	B	t	p	B	t	p
		,379	6,934	,000	,322	5,760	,000	,324	5,800	,000	,260	4,562
R²	,144			,104			,105			,068		
Düzeltilmiş R²	,141			,101			,102			,064		
F	48,085			33,180			33,643			20,809		

SONUÇ

Bilgi toplumunda, küreselleşmenin yarattığı etki, ekonomik yapının değişmesi, istihdam sorunlarının artması gibi konular, ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkisi sebebiyle girişimciliğin araştırılmasını ve desteklenmesini gerektirmektedir. Söz konusu şartlar altında, ekonomik boyutun önemli bir unsuru olan girişimciyi, sanayi toplumunun sermayedar ve işadamından ayırt edebilmek, onun risk alabilme ve ekonomik değer yaratma niteliklerini vurgulamak gerekmektedir.

Girişimcilik, ekonomik katkılarının ötesinde aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutlara da sahiptir; girişimcilerin iş alanlarını genişletme faaliyetlerinin sonucunda istihdam edilen insanların gelirleri artmakta ve yaşam kaliteleri yükselmektedir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığı zaman, girişimciliğin sosyal yaşamın temellerinden birisi olarak görev yaptığı görülmektedir.

Girişimciliği tek başına ele almak, konuya sığ bir bakış açısıyla yaklaşmak olacağından; girişimci olmayı sağlayan kişisel özelliklerin, girişimciliği etkileyen ve belirleyen faktörlerin, girişimcilikte başarı ve başarısızlık sebeplerinin ve girişimcilik niyetinin temelini de araştırılması gerekmektedir. Farklı ekonomik ve sosyal yapılar ve farklı faktörlerin etkisi altında girişimciliğin birbirinden farklı yönlerinin ortaya çıkarılması, kavramın derinlemesine ele alınma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Girişimciliği araştırmak üzere yapılan çalışmalardan, temel ilgi alanı olarak girişimcileri diğerlerinden ayıran özellikleri seçenlerin büyük bir bölümünde girişimcilerin farklı bir kişilik özelliğine sahip olduğu ve bu farklı kişilik yapısının riske ve belirsizliğe katlanabilme yeteneğiyle tanımlanabileceği fikri savunulmuştur.

Risk kavramı çoğunlukla girişimcilikle özdeşleşen bir kavram olarak ele alınmıştır. Girişimciliği inceleyen birçok araştırma için risk almanın yeni imkânların yaratılmasında önemli bir etken olması çıkış noktası olmuştur. Bu çalışmalarda girişimcilerin, girişimci olmayan kitleden farklı bir biçimde riske ve belirsizliğe karşı yüksek toleransı ifade eden

değer yargılarına sahip oldukları öne sürülmüştür. Genel kabul gören bakış açısı risk alıcılığın girişimcilerin belirleyici bir özelliği olduğu yönündedir. Buna göre; insanların bağımlı çalışma ve girişimciliği tercih etme yönündeki kararlarında pek çok etmen yanında risk toleransını içeren bir kişilik özelliğinin etkin olduğu düşünülmektedir. Risk algısı; kişilerin maruz kaldıkları veya maruz kalmaları muhtemel olan risklerle ilgili yargılarını ve değerlendirmelerini ifade etmektedir. Başka bir tanıma göre risk algısı; yaşamda karşılaşılabilecek tehlike olasılıkları ve bu olasılıkların sonuçlarına karşı nasıl bir yol izlenmesi gerektiğinin subjektif olarak değerlendirilmesidir. Kişilerin risk algıları, riskin doğasına ve kişilerin deneyimlerine bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir.

Genel olarak risk adı altında birleştirilse de, bireylerin ve girişimcilerin yaşamında birçok farklı risklere rastlanmaktadır. Bunlar; para, gelir, servet gibi ekonomik kaynaklar ile ilgili önemli yaşamsal ihtiyaçları yönlendiren kararlarla ortaya çıkan ve bu kararlarla ilgili olan ekonomik riskler, toplum ve daha çok aile kaynaklı ilişkiler ve bireyin sosyal çevresiyle yaşadığı ilişkilerinin sonuçları ile ilgili olan sosyal riskler ve halihazırda girişimcilik faaliyetlerinde bulunan bireylerin mevcut durumlarını riske atıp yeni bir girişimde bulunmaları ile ilgili olan kariyer riskleridir. Girişimcilerin bu risklerin bazılarında kaçınmaları söz konusu olurken bazı riskleri alma eğilimleri daha yüksek olabilmektedir. Girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetleri ile risk algılarının ilişkisini inceleyen bu çalışma iki bölüme ayrılmıştır; birinci bölümde girişimcilik ve risk kavramları ayrıntılı olarak ele alınarak kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur, ikinci bölümde ise Erzurum'da bulunan girişimcilere uygulanan anket çalışmasının sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda açıklanmaktadır.

Anket verilerine ilk olarak güvenilirlik analizi uygulanmıştır ve ankette yer alan bütün ölçeklerin güvenilir olduğu görülmüştür. Daha sonra ankette yer alan ölçeklere ilişkin istatistikler incelenmiştir.

Girişimcilik niyetini ölçmek amacıyla kullanılan faktörlere ilişkin istatistikler incelendiğinde; girişimcilerin herhangi bir şeyi başardıktan sonra büyük keyif alma, sorumlulukların sonuçlarından tatmin oluncaya kadar aralıksız çalışma, kendi işlerinde çalışmayı başkasının yanında çalışmaktan daha keyifli görme ve işleriyle ilgili yeni alanlara girmeyi ideal görme maddelerine verdikleri cevapların yüksek bir ortalamaya sahip olduğu ve çalışmaya katılan girişimcilerin yüksek bir girişimcilik eğilimine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Genel risk alma eğilimini ölçmek amacıyla kullanılan faktörlere ilişkin istatistikler incelendiğinde; rekabetin teşvik edilmesi gerektiği, başarılı olmak için risk almanın gerekli olduğu ve kendi işlerini kurmada cesaretli olmanın payının büyük olduğunun düşünülmesi değişkenlerinin diğer değişkenlere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ve çalışmaya katılan girişimcilerin ortalamasının üzerinde bir genel risk algısına sahip oldukları görülmüştür.

Sosyal risk alma eğilimini ölçmek amacıyla kullanılan faktörlere ilişkin istatistikler incelendiğinde; iş gerektirirse yeni bir şehre taşınma fikrinden rahatsız olmama, toplum tarafından kabul görme ile ilgili endişelerin olmaması, düşünceleri açıklamaktan çekinmemeye ve tanışmalarda ilk adımı atan kişi olma değişkenlerinin diğer değişkenlere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ve çalışmaya katılan girişimcilerin ortalamasının üzerinde bir sosyal risk algısına sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Ekonomik risk alma eğilimini ölçmek amacıyla kullanılan faktörlere ilişkin istatistikler incelendiğinde; kazancı fazla olan ama sevilmeyen bir işi yapmaktansa, kazancı az olan ama sevilen bir işi yapmayı tercih etme ve yıllık gelirin büyük bir bölümünü yeni bir girişime yatırabilme değişkenlerinin diğer değişkenlere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ve çalışmaya katılan girişimcilerin ortalamasının üzerinde bir ekonomik risk algısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Kariyer riski alma eğilimini ölçmek amacıyla kullanılan faktörlere ilişkin istatistikler ince-

lendiğinde; geleceğin geçmişten önemli olması ve her dört yılda bir işimle ilgili bir değişikliğin ideal olduğunun düşünülmesi değişkenlerinin diğer değişkenlere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ve çalışmaya katılan girişimcilerin ortalamasının üzerinde bir kariyer riski algısına sahip oldukları görülmüştür.

Kariyer riski alma eğilimine ilişkin genel ortalama, ekonomik risk alma eğilimine ilişkin genel ortalama ile hemen hemen aynıdır ve hem genel risk alma eğilimine hem de sosyal risk alma eğilimine ilişkin genel ortalamalardan daha düşüktür. Söz konusu sonuç, araştırmaya katılan girişimcilerin kariyer risklerinden ve ekonomik risklerden genel ve sosyal risklere nazaran daha fazla kaçındıklarını göstermektedir.

Girişimcilik niyetinin genel risk alma eğilimi, sosyal risk alma eğilimi, ekonomik risk alma eğilimi ve kariyer riski alma eğilimi ile arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; söz konusu değişkenler arasında 0,99 önem düzeyinde bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu verilere göre, risk alma eğilimini ifade eden boyutlardan birindeki artışa paralel olarak hem girişimcilik niyetinde hem de riskin diğer boyutlarında artış olmaktadır. Risk boyutlarının girişimciler için farklı anlamlar taşımaya rağmen bu sonuçlar göstermektedir ki; genel risk alma eğilimi yüksek olan bir girişimcinin diğer boyutlardaki risk alma eğilimleri de yükselecektir. Örneğin bir girişimci ekonomik risk almaktan sosyal risk almaya nazaran daha çok kaçınabilir fakat söz konusu girişimcinin risk toleransı yüksek ise, birbirleri arasında farklılık gösterebilirler bile diğer risk toleransları da yüksek olabilmektedir. Aralarında en güçlü ilişkinin bulunduğu iki boyut olan ekonomik risk alma eğilimi ve kariyer riski alma eğilimi ise; girişimcilerin kariyer değişimlerini ekonomik risklerle beraber algıladıklarını göstermektedir; girişimciler için mevcut kariyerden vazgeçme ekonomik kayıp riski anlamına da geldiği için ekonomik risk alma eğilimi yüksek olan bir girişimci mevcut kariyerinden daha kolay vazgeçip yeni bir girişim yapabilmektedir.

Girişimcilik niyeti ile aralarında en güçlü ilişkinin olduğu boyut genel risk alma eğilimidir. Sosyal risk alma eğilimi ve ekonomik risk alma eğilimi boyutlarının girişimcilik niyeti ile arasındaki ilişkiler birbirlerine çok yakın olmakla beraber genel risk alma boyutu ile olan ilişkiye göre daha düşüktürler. Girişimcilik niyeti ile arasında en düşük ilişki olan boyut kariyer riski alma eğilimidir. Söz konusu sonuçlardan hareketle, genel risk alma eğiliminin artmasının girişimcilik niyetini diğer boyutlara oranla daha fazla artırdığı söylenebilir.

Risk alma eğiliminin ve alt boyutlarının girişimcilik niyetine etkisini ölçmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; girişimcilerin

yeni bir girişim yapma niyetlerini en çok etkileyen değişkenin genel risk alma eğilimi olduğu görülmektedir.

Risk alma eğiliminin ve alt boyutlarının girişimcilik niyetinin toplam varyansının beklendiği kadar önemli bir bölümünü açıklamıyor olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi; girişimcilik niyetinin etkilendiği birçok farklı bireysel ve çevresel değişkenin mevcut olmasından ve girişimcilik niyetinin sadece risk alma eğilimi ile değerlendirilmemesidir. Bu sonuçlar girişimcilik niyeti ile risk alma eğiliminin alt boyutları arasında geliştirilen hipotezleri (H₁, H₂, H₃, H₄) desteklemektedir.

KAYNAKÇA

- AAARDT, Isa Van, Aardt, C., Bezuidenhout, S. (2002). **Entrepreneurship and New Venture Management**, South Africa: Oxford.
- AKAT, İlder, BUDAK, Gönül, BUDAK, Gülay (2002). **İşletme Yönetimi**, İzmir: Barış Yayınları.
- AYTAÇ, Ömer, (2006). "Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**.
- BAYSAL, A. C., Tekarslan, E. (1998). **Davranış Bilimleri**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- BERNSTEIN, P. L., **Against the Gods: The Remarkable Story of Risk**, John Wiley and Sons, New York 1996.
- BOZKURT, V., Baştürk, Ş. (2009) "KOBİ Girişimcilerinde Risk ve Belirsizlik Alguları: Bursa Örneği", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 64-2.
- BREZEAL, Doreen., Herbert, T., (1999). "The Genesis of Entrepreneurship", **Entrepreneurship Theory and Practise**.
- COHRSEN, John, Covello, U., (1989). *Risk Analysis: A Guide of Principles and Methods for Analyzing Health and Environmental Risks*, Article II.
- CRAMER, J., Jonker, H., Van Praag, C., (2000). "Low Risk Aversion Encourages the Choice for Entrepreneurship: An Empirical Test of Truism", **Journal of Economic Behavior and Organization**.
- ÇELİK ,Adnan, AKGEMCİ, Tahir (1998). **Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DANA, Leo Paul, (2007). **Handbook of Research on Ethnic Minority Entrepreneurship**, England: Edward Elgar Publishing.
- DEMİREL, Erkan, Tikici, M., Türk, M., Akbıyık, N., (2007). **Kültürün Girişimciliğe Etkileri-Malatya Örneği**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DRUCKER, Peter, (1986). **The Frontiers of Management: Where Tomorrow's Decisions Are Being Shaped Today**, New York: Harper & Row.
- ERDEM, Ferda, (2001). "Girişimcilerde Risk Alma Eğilimi ve Belirsizliğe Tolerans İlişkisine Kültürel Yaklaşım", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**.
- EREN, Erol, (2010). **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- FAYOLLE, Alain, Klandt, H., (2006). **International Entrepreneurship Education**, UK: Edward Elgar Publishing.
- FİDAN, Metin, YILMAZ, Şahap (2001). **Müteşebbislik**, Ankara: Tubitak Yayınları.
- FİNUCANE, M., Alhakami, A., Slovic, P., Johnson, S., (2000). "The Affect Heuristic in Judgments of Risk and Benefits", **Journal of Behavioral Decision Making**.
- GENTRY, W., Hubbard, G., (2004). "Entrepreneurship and Household Saving", **Advances in Economic Analysis and Policy**.
- GİLLİLİAND, Stephend, Steiner, D., Scarlicki, D., **Emerging Perspectives on Values in Organizations**, Information Age Publishing, USA 2003.
- GÜNEY, Semra (2008). **Girişimcilik-Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

- HENRY, Colette., Hill, F., Leitch, C., **Entrepreneurship Education and Training**, Ashgate Publishing, İngiltere 2003.
- HİSRİCH, R., Peters, M., Shepherd, D.,(2010). **Entrepreneurship**, Singapore: McGraw Hill.
- KURATKO, D., Hodgetts, R., (2001). **Entrepreneurship: A Contemporary Approach**, USA: Harcourt.
- LONGENECKER, Justin, Moore, C., Petty, W., Palich, L., (2006). **Small Business Management: An Entrepreneurial Emphasis**, USA: Thomson Corporation.
- LOPES, Lola L., (1995). "Algebra and Process in the Modeling of Risky Choice", **The Psychology of Learning and Motivation**.
- MATTHEWS, Gerald, Zeidner, M., Roberts, R., (2001). **Emotional Intelligence**, USA: MIT Press.
- MINNITI, Maria, (2007). **Entrepreneurship: The Engine of Growth**, USA: British Library Cataloguing.
- MUCUK, İsmet (2001). **Modern İşletmecilik**, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- NAKTİYOK, Atılhan, Timuroğlu, M. Kürşat,(2009). "Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**.
- PRAAG, C. M. Vav, Cramer, J. , (2001). "The Roots of Entrepreneurship and Labour Demand: Individual Ability and Low Risk Aversion", **Economica**.
- RENN, Ortwin, Rohrman, B.,(2000). **Cross-Cultural Risk Perception**, Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Risk Çeşitleri, <http://www.isletmeportali.com/konular/risk-yonetimi/risk-nedir-risk-yonetimi-nedir.html>, Erişim tarihi: 01.12.2012
- RiskNe-
dir?,http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.50ceefbaa24587.42623485, Erişim Tarihi 10.12.2012
- SARAÇ, M., Kahyaoğlu, M. B., (2011). "Bireysel Yatırımcıların Risk Alma Eğilimine Etki Eden Sosyo-Ekonomik ve Demografik Faktörlerin Analizi", **BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar**, 5(2).
- SCHEİNER, Christian Willi, (2009). **Fundamental Determinants of Entrepreneurial Behaviour**, Germany: Gabler.
- SHORT, J. F., (1984). "The Social Fabric of Risk: Toward The Social Transformation of Risk", **American Sociological Review**.
- ŞEŞEN, Harun, Basım, N., "Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", **Ege Akademik Bakış**, Cilt:12.
- WEİNSTEİN, Neil, Brewer, N., Cuite, C., (2004). "Risk Perceptions and Their Relation to Risk Behavior", **Annals of Behavioral Medicine**, 27(2).
- WILLET, A. M., (1971). **The Economic Theory of Risk and Insurance**,New York: Huebner Foundation Studies.
- YILDIRIM, Filiz (2007). **Üniversite Öğrencilerinin Yaşamdaki Riskleri Algulamaları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi**, (Yüksek Lisans Tezi), **Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**.